

РОЗДІЛ 3. ЗАЙНЯТІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА

УДК 504.062

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ВІДПОЧИНКУ

А.С. КРАЄВСЬКА

У статті розглядаються питання фінансового забезпечення установ лікувально-оздоровчого відпочинку в умовах переходу до ринкової економіки. Досліджуються джерела фінансових ресурсів, пропонуються заходи щодо пошуку додаткових джерел фінансування.

The article considers the questions of financial provision for medico-prophylactic institutions in conditions of transition to a market economy. The sources of financial resources are investigated; measures aimed at search for the additional sources of finance are suggested too.

Ключові слова: відпочинок, оздоровлення, фінансова діяльність, фінансове забезпечення.

Стрімкий розвиток технологій, науково-технічний прогрес вимагають від людей великих затрат енергії. Важливою умовою для відпочинку і оздоровлення населення є створення та ефективна діяльність санаторно-курортних закладів, які мають міцну матеріально-технічну базу, природні рекреаційні ресурси та кваліфікований персонал. Все це потребує певних затрат.

Потреба у фінансових ресурсах – об'єктивне явище в умовах розвитку економіки, бо зростає потреба у поповненні обігових коштів підприємств, оновленні та модернізації основних фондів, використанні новітніх технологій і матеріалів, пошуку нових ринків збуту (1). Одним із головних завдань будь-якого підприємства, в тому числі і курортних закладів, в умовах ринкової економіки є не тільки ефективне використання, а й мобілізація фінансових ресурсів, які забезпечать необхідні фінансові умови для нормального

функціонування та ведення господарської діяльності. Нестача фінансового капіталу і використання не повною мірою усіх можливих джерел фінансування перешкоджає ефективному розвитку установ лікувально-оздоровчого відпочинку, що відбувається на загальному соціально-економічному стані рекреаційного господарства.

Питаннями фінансового забезпечення підприємств і його матеріальної основи – фінансових ресурсів займалися і займаються немало вітчизняних і зарубіжних учених, таких як В.І. Аранчій, Г.М. Азаренкова, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко, А.Г. Загородній, К.В. Павлюк та інші. В наукових дослідженнях вищезгаданих науковців основну увагу приділено теоретичним питанням організації фінансової роботи на підприємстві, розкрито механізм формування фінансових ресурсів підприємства, порядок їх використання і планування надходжень.

З початком ринкових перетворень, коли держава і суб'єкти господарювання безпосередньо зіткнулися з необхідністю організації фінансової діяльності суб'єктів господарювання та їх фінансового забезпечення на нових засадах, розуміння внутрішнього змісту понять «фінансова діяльність» і «фінансове забезпечення» стало важливим і актуальним.

Фінансове забезпечення діяльності підприємств, з одного боку, передбачає формування й використання фінансових ресурсів для задоволення потреб суб'єкта господарювання, регламентованих відповідними нормативними актами, які визначають способи їх мобілізації, розподілу і використання на всіх рівнях господарського управління. З другого боку, його здійснюють шляхом використання методів залучення ресурсів: самофінансування, банківського кредитування, бюджетного фінансування й кредитування, перерозподілу коштів, розміщення фінансових інструментів і боргових зобов'язань, які передбачають визначення потреби в ресурсах, встановлення доцільності й ефективності їх застосування (2).

Розглянемо як деякі вчені трактують зміст поняття «фінансові ресурси». Так, В.І. Аранчій вважає, що «фінансові ресурси – це сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства»(3). Інші економісти вважають, що «фінансові ресурси підприємства – це грошові нагромадження та доходи, які знаходяться в розпорядженні підприємства,

створюються у процесі розподілу і перерозподілу виручки та прибутку і зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення й задоволення інших суспільних потреб»(4). Такої точки зору дотримуються, зокрема, Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель та Р.М. Михайленко. Згадані вчені підкреслюють поділ фінансових ресурсів в залежності від джерел їх формування. Інші вважають, що фінансові ресурси мають відповідати певним критеріям, а саме джерелам їх створення й цільового призначення. Прихильниками такої точки зору є В.М. Радіонова, К.В.Павлюк та інші. Так, В.М. Радіонова основну увагу акцентує на призначенні фінансових ресурсів. Фінансові ресурси підприємства, вважає вона, - це «...грошові доходи й нагромадження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат розширеного відтворення та економічного стимулювання працівників» (2).

Існує ряд наукових досліджень з питань фінансового забезпечення різних сфер діяльності. Проте, фінансова діяльність підприємств курортної системи, в тому числі і лікувально-оздоровчих закладів вивчена недостатньо. Тому, досить актуально розглянути питання фінансового забезпечення діяльності установ лікувально-оздоровчого типу, проаналізувати джерела фінансування та дослідити можливість залучення нових джерел фінансування.

Метою статті є розкриття сутності поняття фінансових ресурсів, як основного джерела фінансового забезпечення відтворювальних процесів, дослідження існуючих джерел фінансування установ лікувально-оздоровчого типу та пошук нових.

До установ лікувально-оздоровчого відпочинку відносяться санаторії, санаторії-профілакторії, пансіонати та бази відпочинку.

Санаторії і пансіонати з лікуванням – це лікувально-профілактичні заклади, що обладнані ліжками і надають реабілітаційне лікування, головним чином, на основі цілющих властивостей природних факторів. Усі вони спеціалізовані і можуть бути одно або багато профільними. У них враховуються ліжка, що забезпечені необхідним обладнанням, у місяць максимального розгортання (5).

Будинки, пансіонати, бази та інші заклади відпочинку – це заклади, що призначені для відпочинку населення, в яких відпочиваючі протягом певного терміну розміщуються і харчуються або тільки розміщуються. Такі заклади можуть діяти протягом цілого року (цілорічні) або протягом сезону (сезонні). Місця враховуються у місяць максимального розгортання. Так, станом на 2006 рік в Україні зареєстровано 3164 санаторно-курортних і оздоровчих заклади (див. табл.1).

Таблиця 1

Санаторно-курортні і оздоровчі заклади згідно даних статистичної звітності за період з 01.10.2005р. по 30.09.2006р (5)

Санаторно-курортні і оздоровчі заклади	Кількість закладів	В них ліжок (місць), тис.	Кількість оздоровле-них, тис.осіб
Санаторії	468	136	1321
У тому числі дитячі	171	34	276
Пансіонати з лікуванням	52	12	117
Санаторії-профілакторії	277	23	236
Будинки і пансіонати відпочинку	301	63	368
Бази та інші заклади відпочинку	2012	243	1211
Заклади 1-2 денного перебування	54	5	25
Всього	3164	482	3278

Санаторії мають найбільш розвинену матеріальну базу і, як правило, найбільшу територію. Це зумовлено тим, що відпочинок рекреантів в них поєднується з лікуванням, яке потребує серйозного медичного обладнання. В санаторії найбільша кількість обслуговуючого персоналу по відношенню до інших закладів рекреаційної мережі: лікарі-курортологи різних спеціальностей, працівники бухгалтерії, медсестри, спеціалісти з дієтичного харчування, покоївки, працівники, що займаються організацією відпочинку відпочиваючих, гідрогеологи, що слідкують за роботою свердловин з

мінеральними водами, працівники санаторного транспорту, майстерень та інших побутових служб (6). Саме тому зосередимо увагу на питаннях фінансового забезпечення діяльності санаторіїв та пансіонатів з лікуванням.

В сучасних умовах переходу до ринкової економіки санаторно-курортні заклади використовують господарський механізм саморозвитку, який базується на таких основних принципах:

- саморегулювання,
- самоокупність,
- самофінансування.

В основу організації фінансів таких підприємств покладено комерційний розрахунок, який полягає в постійному порівнюванні витрат та результатів діяльності. Комерційний розрахунок передбачає справжню фінансову незалежність підприємств, тобто право самостійно вирішувати, які послуги надавати, кому їх реалізовувати, як розподілити виручку від реалізації путівок (послуг), як розпорядитись прибутком, які фінансові ресурси формувати та як їх використовувати. Отже, підприємства приймають рішення самостійно, але в рамках чинного законодавства.

Держава не втручається в самостійність прийняття рішень підприємств із приводу фінансової діяльності, але впливає на співвідносини господарюючих суб'єктів за допомогою економічних методів (податкової, амортизаційної, валютної політики).

Згідно Закону України «Про курорти» від 5 жовтня 2000 року, фінансування курортів державного та місцевого значення здійснюється відповідно до державних і місцевих програм за рахунок джерел, передбачених законом України. Для цієї мети можуть також залучатися кошти позабюджетних і благодійних фондів, кошти підприємств, установ, організацій і громадян (7).

Досліджуючи фінансові ресурси санаторно-курортних закладів, можна сказати, що за джерелами формування вони поділяються на власні та залучені кошти.

До власних фінансових ресурсів включають внески засновників підприємства, грошова частина яких спрямовується на придбання основних засобів. Власні кошти

підприємств є основним джерелом інвестування. Їх частка в загальному обсязі інвестицій в Україні становить близько 65%. Такі кошти виступають у формі: залучення частини нерозподіленого прибутку, амортизаційних відрахувань, іммобілізованої в інвестиції частини надлишкових оборотних активів, реінвестованої в результаті продажу частини основних фондів.

Лева частка власних інвестиційних ресурсів підприємств припадає на амортизаційні відрахування. Чим вищою є величина амортизаційних відрахувань, тим меншою буде сума податку на прибуток, тим більше коштів залишається у розпорядженні підприємства для власного розвитку. Зменшення амортизаційних відрахувань, за інших рівних умов, веде до штучного гальмування інвестиційної активності в економіці.

Значним джерелом коштів для інвестицій на підприємствах є прибуток. Але для забезпечення рентабельної роботи підприємства необхідно впроваджувати, насамперед, організаційні, а згодом – технічні, конструкторські і технологічні інновації. Лише тоді можна буде досягти зниження собівартості продукції за рахунок економії.

Іншим джерелом інвестування підприємства можуть бути кошти, одержані ним у результаті реалізації не використовуваних або неефективно використовуваних основних фондів. Це питання вимагає індивідуального розв'язання у кожному конкретному випадку. Проте найчастіше підприємства реалізують основні фонди непрофільних виробництв (допоміжного, обслуговуючого виробництва), морально застарілі основні фонди, незадіяні будівлі, споруди.

Ще одним джерелом фінансування інвестиційної діяльності підприємств є іммобілізація частини оборотних коштів. Це дуже простий шлях залучення власних ресурсів в інвестиційну діяльність. Однак при цьому дуже складно зберегти дієздатність підприємства на попередньому рівні, відновити витрачені не за прямим призначенням оборотні кошти. Тому іммобілізувати в інвестиції можна лише частину оборотних коштів, які вивільнились у результаті прискорення їх оборотності. Коли в структурі оборотних коштів підприємства

значною є частка позичкових ресурсів, то таке джерело інвестування не є доцільним (8).

Позичкові фінансові ресурси для курортних закладів можуть бути представлені у формі кредитів банків та зовнішніх інвестицій.

Так, зовнішнє інвестування можна розглядати як додаткове джерело фінансових ресурсів курортних закладів. Іноземні інвестиції можуть здійснюватись у вигляді: іноземної конвертованої валюти, національної валюти України, будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав, акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав (прав власності на частку) у статутному фонді юридичної особи, прав на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів та ін.

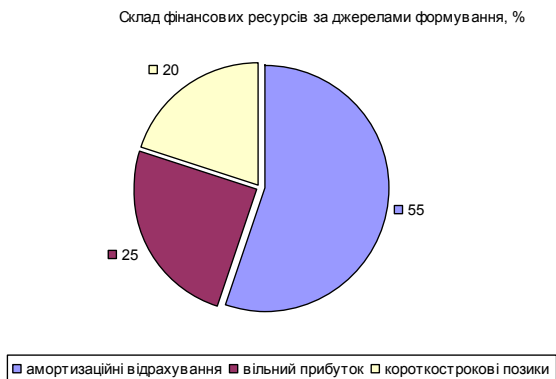

Рис. 1. **Склад фінансових ресурсів за джерелами формування**

Досліджуючи питання фінансового забезпечення діяльності установ лікувально-оздоровчого відпочинку, можна розглянути склад фінансових ресурсів за джерелами формування на прикладі конкретного підприємства, а саме ДП «Укрпрофоздоровниця» Клінічний санаторій «Хмільник», що знаходиться у м. Хмільник Вінницької області (мал.1). Дані взяті на основі Звіту про фінансові результати за 2007 рік і

представлені у процентному вираженні. З отриманих даних видно, що основну частину фінансових ресурсів для інвестування на підприємстві становлять амортизаційні відрахування (55%), решту складають вільний прибуток і короткострокові позики (відповідно 25% і 20%). Крім того, протягом 2006-2007 рр. засновниками здійснювались додаткові внески до статутного фонду, що не було зазначено на малюнку в зв'язку з несистематичним характером таких надходжень.

Підводячи підсумки з питань фінансового забезпечення діяльності курортних закладів, можна сказати, що їх фінансування здійснюється в основному за рахунок власних коштів, а саме внесків засновників підприємства, амортизаційних відрахувань та прибутку. Проте таких фінансових ресурсів може виявитися недостатньо для створення нових, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних засобів. Тому необхідною умовою ефективної фінансової діяльності підприємства є грамотне залучення позичкових фінансових ресурсів у вигляді кредитів банків та зовнішніх інвестицій, в тому числі іноземних.

Бібліографія

1. Онищук Я.В. **Фінансове забезпечення діяльності малого та середнього бізнесу** // Фінанси України. – 2003. - №7 – с.51-59.
2. Зятковська Л.І. **Методологічні засади фінансового забезпечення підприємств** // Фінанси України . – 2007. - №6 – с.148-155.
3. Аранчій В.І. **Фінанси підприємств**. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304с.
4. Лазаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. **Фінанси підприємств**. – К.: Знання-Прес, 2006. – 287с.
5. **Україна в цифрах у 2006 році**. Статистичний щорічник. – с. 483-485.
6. Кусков А.С., Голубева В.А., Одинцова Т.Н. **Рекреационная география**. – М.: Флінта: МПСИ, 2005. – 496 с.
7. Закон України **«Про курорти»** від 5 жовтня 2000 р. №2026-III.
8. Бойчук І.М. **Економіка підприємств**. – К.: Атіка, 2007. – 528с.

Рецензент: д.е.н., професор Гринчуцький В.І.